BUCOVINENI ÎN VIAȚA CULTURAL-ȘTIINȚIFICĂ A ROMÂNIEI POSTBELICE (V)[1]

VASILE I. SCHIPOR

Bukowiner im kulturell-wissenschaftlichen Leben Rumäniens in der Nachkriegszeit (V)

(*Zusammenfassung*)*

Die Flucht und das Schicksal der Bukowiner Flüchtlinge in Juni 1940, bzw. März-April 1944 waren sogenannte „Tabu-Themen" in Rumänien vor den 1989er Ereignissen. Indem es die Forschungen in dieser Hinsicht weiterführt, gehört das dokumentarische Material *Bukowiner im kulturell-wissenschaftlichen Leben Rumäniens in der Nachkriegszeit* (V) zu den wenigen alleinstehenden Werken, die diesen ergebnisreichen Forschungszweig gewählt haben.

Innerhalb der Beschäftigungen mit der Kulturgeschichte im allgemeinen, aber auch mit der Literatur- und Sozialgeschichte insbesondere, ergänzt die unterliegende Studie die bisherigen Kenntnisse durch die Forschung eines Bereiches der gegenwärtigen Geschichte, den die Forscher langer Zeit vermieden haben und der als Bestandteil des nationalen und europäischen kulturellen Patrimoniums verstanden wird.

In diesem Sinne und trotz vieler Schwierigkeiten (Zerstreuung der Bukowiner im ganzen Gebiet Rumäniens, die Auswanderung mancher von ihnen in den Okzident, die Unzuverlässigkeit einiger Quellen und der Mangel an Mitteln für Feld-, Archiv- und Bibliothekforschung, die Ablehnung oder sogar die Angst vieler Überlebenden, ihre Memoiren zu schreiben, das schwache Interesse der Nachfolger an der Familienforschung usw.) haben wir diese Studie verfasst, um sie zukünftig in einem biobibliographischen Nachschlagewerk mit alphabetisch geordneten, einer breiten Kathegorie von aus der Bukowina geflüchteten Bukowinern verschiedener Nationalitäten und Konfessionen zugänglichen Daten einzubeziehen. All das ist ein Beweis für die deutliche Präsenz der Bukowina in der kulturell-wissenschaftlichen Entwicklung des Landes durch eine hervorragende schöpferische, heute wenig bekannte und bewertete Tätigkeit.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Flucht, Vertreibung, Deportation, Ribbentrop-Molotov Pakt, europäisches Drama für mehrere Generationen, Kriegsopfer, politischer Schuld, ethnische Diskriminierung und Hass, tragische Lebenserfahrungen, extreme Situationen, Authentizität und Ausdruckskraft, Trauma und soziale Marginalisierung, Erinnerungen an die Flucht, Bewusstseinsstrom, Humanisierung einer tragischen Welt,

[1] Pentru întreaga problematică a temei, vezi un tablou mai amplu în *Bucovineni în viața cultural-științifică a României postbelice* (I), în „Analele Bucovinei", Rădăuți – București, anul XVII, nr. 2 (35), iulie – decembrie 2010, p. 367–374.

* Traducere: Ștefănița-Mihaela Ungureanu.

BDD-A32882 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:26 UTC)

Bedauern und Nostalgie der Vergangenheit, Bewahrung des tragischen Gedächtnisses der Bukowiner, Genesung der moralischen Reflektion in der Öffentlichkeit, wenig bekannte und bewertete schöpferische Tätigkeit.

Refugiul şi destinul refugiaţilor bucovineni, din iunie 1940 şi martie–aprilie 1944, au reprezentat un teritoriu tabu în România înainte de evenimentele din 1989. După evenimentele din 1989, aceste teme încep să fie frecventate de către istorici în cadrul unor proiecte de sine stătătoare.

Pentru bucovineni – ca şi pentru basarabeni –, înţelegerile secrete dintre Hitler şi Stalin, parafate în 1939, au avut urmări catastrofale, producând o tragedie europeană pentru mai multe generaţii.

La fel ca toţi refugiaţii din toate locurile şi din toate timpurile, refugiaţii din Bucovina sunt victime ale războiului. Evenimentele din 1940 şi 1944 au produs o schimbare brutală a destinului lor. Ei îşi părăsesc casa şi locurile natale, fugind din calea sovieticilor şi devenind „vinovaţi politic" pentru că au fugit de pe teritoriul U.R.S.S. Statutul lor de refugiaţi este o vreme incert. Vina lor politică este deseori mascată prin indicarea locului de origine: „originari din Bucovina, stabiliţi pe teritoriul R.P.R. după 1 iunie 1940"; „transfugi sau fugiţi de pe teritoriul Uniunii Sovietice"[2]. Locurile lor de rezidenţă sunt Banatul, Vâlcea, Câmpulung Muscel, Piteşti, Braşov, Bucureşti, Deva, Sibiu, Cluj, Oradea, Iaşi, Piatra Neamţ, Gura Humorului, Rădăuţi, Suceava, precum şi unele localităţi rurale din preajma acestora (Caţa, judeţul Braşov; Iţcani, Costâna – Suceava; Dorneşti, Ţibeni – Rădăuţi, Vama. Aici ei îşi reorganizează întreaga lor viaţă, depăşind nu de puţine ori trauma anilor '40 şi marginalizarea socială prin calităţile lor recunoscute: „hărnicie, obişnuinţă de a face faţă greului, simţ al echilibrului, putere de adaptare, bună organizare a gospodăriei după modelul «neamţului», solidaritate familială şi de grup"[3].

Ca şi în cazul Aniţei Nandriş[4], credinţa în Dumnezeu, cultul familiei, grija aparte pentru copii, mergând adeseori până la sacrificiul de sine, şi dragostea de ţară îi caracterizează pe refugiaţii bucovineni, ajutându-i să supravieţuiască în deceniile de după război şi să se afirme chiar în viaţa socială, economică, ştiinţifică, literară şi culturală din România.

Pentru convingerile lor politice, unii dintre refugiaţii bucovineni sunt arestaţi, condamnaţi şi închişi. Puţini reuşesc să plece în Occident, urmându-şi destinul pe drumurile anevoioase ale exilului.

[2] Conf. Ruxandra Cesereanu, *Comunism şi represiune în România. Istoria tematică a unui fratricid naţional*, Iaşi, Editura Polirom, Colecţia „Plural M", Seria „Idei contemporane", 2006, p. 142–146.

[3] *Ibidem*, p. 150

[4] Vezi Aniţa Nandriş-Cudla, *20 de ani în Siberia. Destin bucovinean*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1991, 184 p. Cartea, „o capodoperă spontană şi naivă a deportării", este premiată de Academia Română

BDD-A32882 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:26 UTC)

Continuând preocupările menţionate mai sus (dar şi altele din literatura istoriografică a problemei), lucrarea noastră aspiră să aducă un spor de cunoaştere în istoria temei, prin explorarea unui teritoriu al istoriei contemporane ocolit vreme îndelungată de către cercetători şi înţeles de noi ca parte integrantă a patrimoniului cultural naţional şi european. Totodată, facem precizarea că lucrarea noastră se află în intimitatea unor obiective cu semnificaţie aparte în Bucovina de astăzi: – stimularea, formarea şi consolidarea unei conştiinţe noi, moderne privitoare la valoarea patrimoniului propriu, ca parte integrantă a patrimoniului european; – apropierea de orizonturi noi de înţelegere şi interpretare a faptelor ce aparţin acestui teritoriu al istoriei noastre postbelice; – stimularea interesului pentru cunoaşterea despovărată de clişee şi stereotipuri a istoriei noastre recente; – menţinerea vie a memoriei tragediei bucovinenilor din veacul trecut şi „însănătoşirea reflecţiei morale" în spaţiul public din România de astăzi şi din vecinătăţile sale.

Gândită astfel, în pofida multor dificultăţi (risipirea bucovinenilor pe întregul teritoriu al României, migrarea unora dintre ei în Occident, precaritatea surselor şi a resurselor destinate cercetării sistematice de teren, arhivă şi bibliotecă, refuzul şi uneori chiar teama multor supravieţuitori de a-şi scrie amintirile, inapetenţa urmaşilor pentru recuperarea memoriei familiei etc.), lucrarea noastră aspiră să devină un dicţionar biobibliografic de interes, cuprinzând fişiere deschise pentru o largă categorie de bucovineni, de diverse naţionalităţi şi religii, refugiaţi din Bucovina şi ordonate alfabetic. Toate acestea ilustrează, în primul rând, „prezenţa Bucovinei în evoluţia cultural-ştiinţifică a ţării", despre care scria Traian Cantemir la începutul anilor '80 din veacul trecut, printr-o remarcabilă „activitate creatoare", astăzi insuficient cunoscută şi valorizată[5].

*
* *

Antonescu (Antonovici), George. Născut în 11 iunie 1908, în localitatea Horecea Mănăstirii, suburbie a oraşului Cernăuţi. Fiul lui Neculai Antonovici şi al Zamfirei, născută Vereha, ţărani. Face şcoala primară în satul natal (1916–1917) şi la Cernăuţi (1918–1922). Studii secundare la Liceul „Aron Pumnul" din Cernăuţi (1922–1929), apoi universitare la Facultatea de Teologie (1929–1933). La Cernăuţi audiază şi cursurile Facultăţii de Litere şi Filosofie, frecventând totodată şi Seminarul Pedagogic Universitar (1933–1936). Corector şi încasator la ziarul „Glasul Bucovinei". Activează în cadrul Societăţii academice studenţeşti „Junimea" şi în Societatea Muzicală „Armonia". Preot cooperator la Mămăieştii Noi, judeţul Cernăuţi (septembrie 1935 – ianuarie 1936). Din 1937, funcţionează în cancelaria Mitropoliei Bucovinei. Printre altele, aici răspunde de partea redacţională a periodicului „Credinţa" (1937–1949) şi a „Calendarului creştin-ortodox ".

[5] Traian Cantemir, *Dimensiuni cultural-ştiinţifice bucovinene*, Cuvânt-înainte la volumul [I. Pînzaru, Petru Froicul, *Stiinta în Bucovina. Ghid biobibliografic*, vol. I, Suceava, Biblioteca Judeţeană, 1982.

BDD-A32882 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:26 UTC)

Debut publicistic în „Junimea literară" (1931). Cofondator, împreună cu Mircea Streinul, Ion Roşca, George Drumur şi Neculai Pavel, al grupării „Iconar", care îşi propune să afirme în literatură noi forme de artă. Colaborări, cu versuri, proză, articole literare şi culturale la diverse periodice: „Glasul Bucovinei", „Ţara Şipeniţului", „Plai" (Plaiul Cosminului, 1934), „Iconar" (Cernăuţi, 1935), „Răboj" (Bucureşti, 1932–1936), „Rod nou" (Silistra, 1934–1935), „Frize" (Braşov, 1934–1935), „Orion" (Rădăuţi, 1935), „Bucovina", „Bucovina literară", „Revista Bucovinei" (Cernăuţi), „Buna-Vestire", „Convorbiri literare", „Universul literar" (Bucureşti).

Căsătorit în 1933, cu Silvia Teodorovici, născută în 30 mai 1911 la Cernăuţi, autoarea unor povestiri cu caracter memorialistic publicate în revista „Junimea literară", sub pseudonimul Laura Miron, şi ulterior în volum (1992).

În 1939, revine la numele vechi de familie al bunicului, Antonescu. Pseudonim: George Zamfira Antonescu.

Refugiat, în 1940, în Oltenia.

Refugiat, în 1944, la Boşoteni, judeţul Romanaţi.

După război, la Suceava, colaborează la câteva periodice teologice: „Foaia oficială" a Mitropoliei (1947), „Cuvântul adevărului" (1948). Tot aici, împreună cu Mihail Cazacu, Dimitrie Loghin şi D. Florea-Rarişte, fondează gruparea literară „Voievodul" şi publică *Floare de gând. Culegeri din scrisul bucovinean* (1947). Despre rostul acestui „început de carte" editorii scriu aici în articolul redacţional: „În strădania de refacere şi reînălţare spirituală a poporului nostru, credem a nu fi inutilă participarea sufletului bucovinean cu specificul său, a cărui contribuţie a îmbogăţit – în tot trecutul nostru istoric – patrimoniul cultural al neamului.

Mănunchiul acesta de literatură ar vrea să aducă ceva din prospeţimea aerului mirezmat al pădurilor şi înălţimilor carpatine, în care sufletul bucovinean şi-a avut întotdeauna mediul propriu de trăire şi creare.

Reunim aici gânduri şi simţiri ale acelora cari încearcă să sădească suflet din sufletul lor, flori din florile gândului lor, în grădina culturii acestui colţ de ţară.

Şi am dori ca acest prim rod, în zori de pace, al gândurilor cari ne-au însufleţit să fie o punte azurată de legătură cu înaintaşii noştri şi un mijloc de comuniune spirituală cu toţi confraţii cari, oriunde s-ar afla, poartă cu ei icoana plaiurilor pline de Dragomirne şi Suceviţe de vis"[6].

Această „solie arboroseană", trimisă, ca expresie „a peregrinărilor noastre către ideal", tuturor confraţilor risipiţi, difuzează versuri (Mircea Streinul, Eusebiu Camilar, George Drumur, N. Tcaciuc-Albu, Ghedeon Coca, Neculai Roşca, Iulian Vesper, Teofil Lianu, E. Ar. Zaharia, George Voevidca, Petru Rezuş, Dimitrie Loghin, D. Florea-Rarişte, Eugen Frunză, Sevastia Florea, Constantin Olariu), proză (George Antonescu, *Suflete în primăvară*, p. 13–21), articole diverse (Eusebiu Fochi, *Copilul în literatura scriitorilor Lucian Blaga şi Ionel Teodoreanu*, p. 30–33; George Drumur, *Oameni şi destin în scrisul lui Mircea Streinul*, p. 45–46;

[6] *Început de carte*, articol nesemnat, în George Antonescu, Dimitrie Loghin, *Floare de gând. Culegeri din scri*

BDD-A32882 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:26 UTC)

Gr. Macovei, *Un compozitor bucovinean uitat: Victor Vasilescu*, p. 47–48; G. Antonescu, *Mircea Streinul printre noi*, p. 49–53).

Din sumarul acestei delicate „flori de gând", deja aplecată „supt vremi"[7], reţinem şi o pledoarie pentru valori: „Opera de culturalizare a întregii societăţi, indiferent de clasă şi profesiune, este o datorie [...] primordială pentru orice conducere de stat. [...] Valorile joacă un rol hotărâtor în această direcţie. Ele [îi] adună pe oameni sub acelaşi acoperiş, îi apropie unul de altul şi le fac plăcută, necesară chiar, societatea lor. Valorile, contrar bunurilor materiale, devin mai gustate, mai pure, când reuşesc să înflăcăreze un număr mai mare de oameni. [...] Valorile spirituale cheamă deci pe oameni unul către altul, îi scot din carapacea îngustă a eului lor; îi adună, îi fac să se înţeleagă, să se entuziasmeze pentru aceleaşi ţeluri şi astfel se plămădeşte acea pastă maleabilă, totuş[i] puternică, bine închegată, care se impune ca o unitate: comunitatea"[8].

Stabilit la Câmpulung Moldovenesc, în 1950, unde este paroh la Biserica „Sfântul Nicolae" şi, o vreme, protopop de Câmpulung. Împreună cu soţia sa, Silvia Antonescu, frecventează cenaclurile literare „Pro libris" şi „Ţara de Sus" (1970–1990).

După război, George Antonescu este colaborator la „Zori noi" (Suceava), „Tribuna" (Cluj-Napoca), „Cronica" (Iaşi). După 1989, colaborează la „Buciumul" şi „Candela" (Câmpulung Moldovenesc, 1990).

Târziu, în 1992, George Antonescu îşi publică opera în două volume, modeste însă ca realizare editorială: *Neuitatele plaiuri natale*, vol. I, *Poezii*, cu un cuvânt-înainte, *George Antonescu – scriitor bucovinean*, de Constantin Blănaru, Suceava, Editura „Cuvântul nostru", 1992, 64 p.; *Neuitatele plaiuri natale*, vol. II, *Proză*, Suceava, Editura „Cuvântul nostru", 1992, 176 p. (în colaborare cu Silvia Antonescu).

George Antonescu trece la Domnul în Câmpulung Moldovenesc, în 1 iunie 1993.

Poezia lui George Antonescu „se înscrie printre metamorfozele moderne ale tradiţiei". „Descriptivismul uşor spiritualizat", „plaiul bucovinean cu ape, izvoare,

[7] Din creaţia lui Mircea Streinul, autorii retipăresc, printre altele, poemul *Cuvânt către fratele soare*, preluat din ciclul *Zece cuvinte ale Fericitului Francisc din Assisi* (1936), inclus ulterior în volumul *Opera lirică* (1939). Făcând precizarea că semnul electoral al „regimului democrat-popular", la alegerile din noiembrie 1946, a fost Soarele, reproducem textul integral: „Binecuvântează, frate soare, / fruntea care ţi se-nchină; / fă-mă, Doamne, larg şi depărtare / şi mă bate cu lumină; // fă-mă, Doamne, brumă şi răcoare, / fă-mă apă, fă-mă rouă – / să mă soarbă cerbii în isvoare, / mestecat cu ceru-n două; // binecuvântează, frate soare, / mâna slabă, care scrie; / fă-mă, Doamne, luminiş de zare, / sărutat de-albastra glie; // fă-mă, Doamne, vânt de floare, / să ia-n aripi albina, / fă-mă, Doamne, nor de-nserare, / să-i port soarelui lumina. // Frate, eu te-aud în lut cum spui / rugăciunea grâului / pentru pânea viitoare, / frământată în sudoare; // frate, eu te văd cum luminezi / rădăcinile-n livezi – toată iarba, cât de mică, / mănăstire se ridică; // frate, eu te simt în fiecare spic, / bob de sânge, soare mic, / veşnicie foarte mare, / strânsă în nimic. // Te-nalţi dominator şi pur / din mânăstirea codrilor de-azur; / mai fumegă tăcuţi pe mări / luceferii albastrei depărtări. // Si lanurile se-nfioară / de parc-am fi tărână-ntâia oară" (p. 6–7).

[8] Mihail C

BDD-A32882 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:26 UTC)

codri şi ţărani, surprins într-o lumină egală, fără timp, reprezintă materia în care se încrustează simbolurile unor trăiri potolite": „Cerul, arcuit ocrotitor – observă Gheorghe Hrimiuc-Toporaş –, şi apele răsfrâng imaginea frustă a unui eden rustic, apropiat şi prielnic omului, unde gesturile cele mai simple capătă o solemnitate ceremonioasă. Bucolică, fără a fi convenţională, lirica evoluează firesc de la expresionismul formal, vizibil în stilizarea peisajului şi extatica mişcării, la ortodoxismul imnic, celebrând «ploile şi bobul»"[9]. Prozator cu „înclinaţii calofile", George Antonescu „insistă în direcţia realismului psihologic", fără a avea însă „propriu-zis instinct epic".

Pe lângă cele câteva poezii mai cunoscute şi menţionate de critică, *Culegător de spice*, „admirabilul madrigal" *Toast de seară, Pastel în roşu, Eglogă, Psalmodie pluvială*, din creaţia sa poetică, pentru tema în discuţie, noi reţinem alte câteva poeme: „În zarea codrilor cu cerul stins, / din nou îngenunchiat-am şi am plâns... / domneşte umbra Iancului pe aproape / căci noaptea-nstrăinării dă-n pleoape... // Pe-aicea n-avem jalea cui ne-o plânge; / surâsul ni-i suspin şi lacrimile sânge... / În sate şi livezi, ca-n ţintirim, / cuvânt de mângâiere nu mai ştim. // De mult oprit-am cântecului mersul / prin amintirea văilor cu grâne... / Doar codrul ne mai spune versul / tăcut al bucuriilor de mâine. // Abia putem vedea de după munţi / lumina mâinilor ori albe frunţi / ca flamurile păcii licărind... / Dar credem că ne-om mântui curând?... //Purta-vom crucea patimilor grele / cât crinii dorului n-or creşte-n ele... / Arhangheli răzbuna-vor ca-n trecut / robiile ce-amarnic ne-au durut" (*Dor de peste munţi*, I, 1992, p. 9); „Departe, drum de dor şi dealuri sure, / rumânul îi sărac..., n-are mălai, nici cruce!... / Nu-i Vodă Ştefan, bunul, să se-ndure / de viaţa asta grea de şerb ce-o duce... // Copiii nu zâmbesc, nici nu se joacă, / nu sburdă mieii cu mioarele... / N-auzi, a rugă, clopote, nici toacă / şi parcă nu luceşte soarele... //Trenuri de nădejde s-au dus peste hotar, – / Ci-n străinime doina încă n-a murit! / Din trupurile străbune grâne cui răsar?... /Cireşii-n primăvară cui au înflorit?!..." (*Înstrăinare. Bucovina, 1940–1941*, I, 1992, p. 10).

Nostalgie este expresia „dorului ţării" de demult şi al „casei părinteşti pitită-n amintire", rătăcind pe „drum de nord", când „plânge departe Prutu-n nai de ape": „O mantie de osândit tristeţea-mi port – / Prieteni nu-mi surâd în uliţi de cătun... / Sunt zile când lumina verii n-o suport, / Nici jocul ploilor, nici vântul nu mi-i bun. // Îmi fuge rânduneaua gândului-n neştire / la streaşina cu muşchi şi lujer alb de fum / al casei părinteşti pitită-n amintire, / spre care nu mai duce, Doamne, nici un drum. // N-am pus de mult icoanei vechi un fir / de busuioc şi-n stinsa candelă de atâtea dolii, / o văd abia prin lacrimi, ca un trandafir... / Pe prispa cu lăicer sărac mâncat de molii // Cu moşul Damian, cu tata, Nicolae, / de dorul ţării aş doini, ca-n vremuri bune!... / Credinţa să mă-nvăluie ca o văpaie, / cu maică-mea Zamfira-n zvon de rugăciune" (I, 1992, p. 14).

[9] Emil Satco, Ioan Pînzar, *Dicţionar de literatură Bucovina*, Suceava, Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera", 1993, p. 11–12; Adrian-Dinu Rachieru, *Poeţi din Bucovina*, Selecţie, studiu şi profiluri critice, Timişoara Editura Helicon, 1996, p. 31–35; Eugen Simion (coordonator general), *Dicţionarul general al literat* 2004, p. 195.

BDD-A32882 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:26 UTC)

Câteva dintre creaţiile pe teme religioase (crescute „pe un fond confesiv cultivat, evlavios şi mesianic") sunt, de asemenea, de reţinut: *Pribeag printre stele* („O, suflete-al meu pribeag, hulub mezin, / doritu-mi semn al păcii unde-i, în ce măslin? / La cine gândul să-mi ridic din tină? / La ce mi-i bună-a ochilor lumină, / de n-ai via în chipu-mi şters / tu neamul meu cu al său viers / De doină-arzând ca rug în soare? // Şi cui să-i spun că inima mă doare / Când văd strivită-o floare, un fir de iarbă / Arzând când stau stihiile să fiarbă? / Spre tine cată florile şi ţie / Ţi se-nchină-n lanuri grânele, / Căci tu doar pretutindenea viezi: / În aer, pe ogoare şi-n livezi. // De tine-ascultă vremea care pune / În fiecare răsărit câte-o minune, / În tine neamul meu, ca-n soare, o plantă, / Mai bună-mi creşte inima şi mai înaltă" (I, 1992, p. 17), *Ieşire din Cetate, Stihuri de seară, Doxologie, Psalm* („Te lăudăm, o, Doamne, pentru harul / plinirii bobului de grâu înaurit / şi pentru bucuria ce ne-ai dăruit / cu ploaie binecuvântând hotarul. // Rămâne-vom aici unde ne-ai pus / să vremuim cu vremea an de an, / cu plugul să-nflorim, din lan în lan, / trudite bucurii din mila Ta de sus. // Te lăudăm, prea bunule Stăpâne, / şi pentru codrii plini de sănătate, / în cari ai sihăstrit Rarăul, frate / livezilor cu soare bun şi pâne. // Fii lăudat Tu ce faci să-nvie / o ţară-n rugă, muncă şi tăcere / şi-un neam întreg pe creste de-nviere / să-şi ducă viaţa ca o liturghie" (I, 1992, p. 63).

Din proza părintelui refugiat George Antonescu, pentru tema noastră prezintă interes, mai ales, câteva schiţe: *Disperaţii* (II, 1992, p. 51–59); *Fugarii* (II, 1992, p. 60–65, republicare din „Bucovina", 11 mai 1942); *Dincolo* (II, 1992, p. 66–73); *Urmăritul* (II, 1992, p. 73–80, republicare din „Bucovina literară", 14 martie 1943); *Zi mare* (II, 1992, 80–85, republicare din „Bucovina", nr. 228, 13 aprilie 1942). Evocând momente dramatice din viaţa comunităţilor bucovinene ocupate de sovietici, în iunie 1940 („invazia păgânilor", „batjocura hoardelor roşii"), George Antonescu surprinde trăiri şi manifestări ale oamenilor: „Muşcă din oameni desnădejdea! De câteva zile n-a mai fost la troiţă... Şi-a spus rugăciunile la icoana din cămară, ori la cornul casei, spre biserică. Totuşi îi lipsea ceva, îl apăsa parcă o presimţire ciudată. Îl durea durerea obştească pe care o simţea plutind în văzduh, pe care o auzea oftând în sbuciumul frunzei, în suspinul înăbuşit al pământului, pe care îl cunoştea bine inima lui.

Copleşit de atâta amar, gândul de a merge sau de a nu merge în câmp i se învolbură acum mai tare, oţărându-se. Hotărârea creştea ca o poruncă. Va merge la troiţă, ca să adune acolo pe toţi obijduiţii, să se roage împreună cu ei... Îi arde sufletul de jalea celor mulţi!" (I, 1992, p. 52); „Se apropia toamna şi speranţa unei prefaceri în bine se ofilea ca şi câmpurile sătenilor. Viaţa le era din zi în zi tot mai stânjenită, mai plină de teamă. Agenţi ai noii stăpâniri controlau fiecare mişcare a omului. După un timp, intrară prin gospodării şi însemnară în hârtiile lor câte capete de vite aveau, cât pământ, câţi copii de şcoală. [...] Se svonea că bolşevicii aveau de gând să adune de prin sate toţi băieţii până la 18 ani şi să-i transporte în inima Rusiei. În unele părţi cică ridicaseră până şi pruncii de la patru ani şi-i duseră undeva depart[illegible] legile lor. [...]

BDD-A32882 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:26 UTC)

Nu se putea trăi aici, cu sufletul înăbuşit de înstrăinare. Nici tu cântec românesc, nici biserică, nici şcoală ca până atunci" (II, 1992, p. 60, 63, 64).

Şi alte câteva scrieri în proză din opera sa prezintă interes, sub diverse aspecte ce privesc Bucovina patriarhală, istoria locală, satul, casa tradiţională şi ethosul românesc: *Iatacul cu semne* (1932); *Poveste cu flori de omăt* (1932); *Vacanţa de odinioară* (1932); *O escapadă* (1932); *Păienjeniş sentimental* (1933); *Casa cu icoane* (1942); *Suflete în primăvară* (1947).

Hâj, Simion. Născut în 31 august 1895, în localitatea Volovăţ din districtul Rădăuţi. Învaţă la Şcoala poporală din sat, sub supravegherea învăţătorului Dionisie Tofănel, dovedind „o dispoziţie nativă" pentru învăţarea limbilor străine. Îşi continuă studiile la Gimnaziul Greco-Ortodox din Suceava, unde îşi susţine bacalaureatul „cu distincţie".

În 7 decembrie 1914, trece în România şi se înscrie la Facultatea de Drept a Universităţii din Iaşi. La 15 martie 1915, este primit la Şcoala de Ofiţeri de Artilerie din Bucureşti. După absolvirea şcolii militare, este stagiar la Regimentul 11 Artilerie Focşani. La 14 august 1916, este transferat la Regimentul 23 Obuziere Buzău şi participă, ca ofiţer de legătură, la operaţiunile militare de pe Valea Oltului. Avansat la gradul de sublocotenent (15 mai 1917), apoi locotenent (1 octombrie 1917). În 1917, ofiţerul bucovinean de artilerie Simion Hâj participă, în prima linie, la luptele de la Nămoloasa şi Mărăşeşti, fiind decorat cu Ordinul „Coroana României" cu spade şi panglică de Virtute Militară, „pentru bravura şi destoinicia cu care şi-a condus unitatea". Alte ordine şi distincţii militare evidenţiază meritele ofiţerului Simion Hâj în Războiul pentru Întregirea Neamului. Prin Înaltul Decret Regal nr. 1 744, din 7 iulie 1918, i se acordă Medalia „Crucea comemorativă a războiului 1916–1918" cu baretele „Ardeal, Carpaţi, Bucureşti, Mărăşeşti". Prin Înaltul Decret Regal nr. 3 877, din 27 noiembrie 1931, i se acordă Ordinul „Steaua României". Medalia „Ferdinand I" cu spade pe panglică, acordată prin Înaltul Decret Regal nr. 3 945, din 4 decembrie 1931, menţionează faptul că Simion Hâj „a făcut parte din Corpul voluntarilor ardeleni, bucovineni şi [din] legiuni în Războiul pentru Întregirea Neamului, 1916–1918". În perioada manevrelor militare din 1935 şi 1935, este concentrat la Regimentul 17 Obuziere din Cernăuţi, fiind avansat la gradul de căpitan în rezervă.

După demobilizare, Simion Hâj îşi continuă studiile la Iaşi, unde obţine licenţa în drept (1918). După absolvirea studiilor universitare, Simion Hâj se întoarce în Bucovina, ocupând diverse funcţii în administraţia locală. În 1922, ca bursier, audiază cursuri de drept la Universitatea din Viena. În temeiul Deciziei nr. 94/1919, emisă de Consiliul Baroului Iaşi, în 7 iulie 1931, Uniunea Avocaţilor din România îi eliberează, Diploma de avocat cu nr. 3 568, spre a putea profesa avocatura. În 19 mai 1934, Simion Hâj îşi susţine examenul de doctorat, cu teza *Efectele falimentului asupra raporturilor juridice preexistente, cu privire specială asupra contra*

BDD-A32882 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:26 UTC)

Căsătorit cu Maria Hlaciuc, născută în 10 iunie 1898, în Storonеț-Putila, se stabilește în Văşcăuți pe Ceremuş. Aici funcționează ca avocat pledant şi desfăşoară o bogată activitate culturală. Viața micului târg de provincie de pe Valea Ceremuşului este animată în aceşti ani de intelectualii din jurul unor instituții şi societăți: Şcoala Normală de Băieți, Societatea Filarmonică „Barbu Lăutaru", Societatea „Românilor Ceremuşeni", cea din urmă, înființată în 1927 şi având drept scop culturalizarea românilor deznaționalizați. Senator PNL în Parlamentul României şi prefect al județului Storojineț. În colaborare cu Witold Krzsytofowicz, mare proprietar, şi cu sprijinul Fondului Bisericesc al Bucovinei, construieşte câteva pichete de grăniceri, la Bărbeşti şi Slobozia Banilei pe Ceremuş. Cu sprijinul ministrului Comunicațiilor, generalul Traian Moşoiu, modernizează şoseaua județeană Stăneştii de Jos – Stăneştii de Sus – Costeşti – Căbeşti, făcând astfel legătura zonei cu şoseaua Cernăuți – Vatra Dornei. Tot el construieşte două şcoli primare în Ceartoria şi Slobozia Banilei pe Ceremuş, fondează cooperative de consum şi „obşti de cumpărare" la Văşcăuți pe Ceremuş.

În 1936, Simion Hâj este numit avocat al statului la Storojineț, unde susține energic interesele Statului în procesele locale, bucurându-se de aprecierea forurilor ierarhice. Pentru faptele sale, se bucură de recunoaştere în viața publică din Bucovina, devenind preşedinte al Societății Culturale Naționale „Dionisie Bejan", membru de onoare al Societății Mazililor şi Răzeşilor Moldoveni, Filiala Banila pe Ceremuş (9 august 1936). Decorat cu Medalia „Centenarul Regelui Carol I", acordată prin Decretul Regal nr. 1 915, din 5 mai 1939. După 1 septembrie 1939, primeşte în casa sa de la Vaşcăuți pe Ceremuş refugiați polonezi, înlesnindu-le refugierea în zonele stabilite din România.

În timpul celui de al Doilea Război Mondial este mobilizat pe loc şi se remarcă prin „spiritul de omenie şi de dreptate înnăscut", adăpostind în casă familii de evrei şi ajutându-i pe cei închişi în ghetoul din Cernăuți.

În primăvara anului 1944 se refugiază la Abrud şi Arad. În iulie 1945 se stabileşte la Bistrița, unde este ales decan al Baroului de Avocați, apoi la Suceava. În 1 mai 1949, când se desființează funcția de avocat al statului, devine avocat pledant, profesie pe care o exercită până la pensionare, în 1958. După această dată îşi continuă activitatea, ca jurisconsult, la diverse întreprinderi din Suceava şi Rădăuți. Se retrage definitiv la pensie în 1972, după o activitate de 53 de ani în serviciul public.

În sesiunea din 30 ianuarie 1972, Comisia pentru acordarea titlurilor onorifice de la Institutul Yad Vashem (Israel) îi acordă lui Simion Hâj şi soției sale, Metzia Hâj, Medalia Onorifică „Righteous among the Nations" în semn de apreciere pentru faptul că „şi-au riscat viața pentru salvarea evreilor persecutați", trecându-le numele pe Aleea celor Drepți între Popoare.

Simion Hâj se stinge din viață în Rădăuți, în 22 mai 1988[10].

[10] Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. I, Iaşi – Suceava, Editura Princeps – Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera", 2004, p. 479–480. Mai multe date şi informații biografice la Dumitru Valenciuc, *Drept al popoarelor. uitat de ai săi*. în „7 zile bucovinene". săptămânal iudetean de informații şi publicitate, Rădăuți, anul V, r ...4, p. 5.

BDD-A32882 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:26 UTC)

Medalia „Drept între Popoare" le este transmisă urmaşilor săi, *post-mortem*, la Rădăuţi, în 2004, în cadrul unei ceremonii publice.

În Bucovina de astăzi, Simion Hâj este încă un necunoscut. La Volovăţ, se bucură însă de cinstire. În cadrul memorialului realizat cu purtarea de grijă a preotului paroh Dumitru Valenciuc, un „hăruit păstor de suflete pentru cinstirea înaintaşilor", numele său este trecut pe o placă de marmoră, la loc de cinste, lângă ctitoria binecredinciosului şi slăvitului voievod Ştefan cel Mare, din 1502, într-o galerie cuprinzând 23 de „figuri ilustre" din istoria aşezării[11].

Iliuţ, Emanoil (Manole). Născut în 15 iulie 1882, în comuna Crasna Ilschi din districtul Storojineţ. Fiul lui Vasile şi al Anisiei Iliuţ, ţărani mijlocaşi, neştiutori de carte. Împreună cu fratele său Ion şi o soră, rămâne orfan de tată la vârsta de şapte ani. Învaţă la şcoala din Crasna sub îndrumarea învăţătorului Mihai Reuţ (1888–1891), apoi, la îndemnul preotului Samoil Piotrovschi-Petrescu, îşi continuă şcoala primară la Suceava (1891–1892). În perioada 1892–1900, urmează cursurile Gimnaziului Greco-Oriental din Suceava, ca elev bursier al Fondului Bisericesc din Bucovina, unde se bucură de instrucţia şi educaţia unor „profesori buni şi dragi": Eusebie Popovici, Ieronim Muntean, Ştefan Repta. Îşi continuă studiile la Facultatea de Litere şi Filosofie a Universităţii Francisco-Josefine din Cernăuţi (1900–1904), beneficiind de o bursă şi de venituri obţinute ca meditator particular. Membru activ (1900–1904), emeritat (din 1905) şi sprijinitor (din 1926) al Societăţii studenţeşti „Junimea".

În 1904, intră în învăţământul mediu, ca profesor suplinitor, la Suceava. În 23 mai 1910 trece examenul de capacitate în filologia clasică, iar în 1 septembrie din acelaşi an, este numit profesor provizoriu la Gimnaziul din Câmpulng Moldovenesc. În 1 septembrie 1913, este numit profesor titular definitiv la Gimnaziul Greco-Oriental din Suceava. În toţi aceşti ani Emanoil Iliuţ desfăşoară o bogată activitate profesională şi publică, fiind bibliotecar al şcolii, membru activ în cadrul unor societăţi profesionale şi culturale ale vremii: Societatea „Şcoala română", Reuniunea de cântare, Societatea Doamnelor Române, Clubul Român, Societatea „Muzeul oraşului Suceava", Librăria şi Tipografia „Şcoala Română", Internatul de Băieţi Români.

Refugiat în România în timpul Primului Război Mondial. Profesor la Liceul „Mihai Viteazul" din Bucureşti, apoi la Caracal, la Bârlad şi la Chişinău.

După Primul Război Mondial, Emanoil Iliuţ este numit, la 1 august 1919, director al Liceului „Aron Pumnul" din Cernăuţi, în fruntea căruia se află până în anul 1940. În perioada aprilie 1923 – 31 august 1932, funcţionează, cu intermitenţe, ca inspector-şef al învăţământului din regiunea şcolară cu sediul central în Cernăuţi, în componenţa căreia intrau zonele Cernăuţi, Hotin, Dorohoi, Câmpulung Moldovenesc, Rădăuţi, Storojineţ, Suceava şi, o vreme, Fălticeni. În perioada

[11] Vezi Nicolae Cârlan, *Pantheonul de la Volovăt*, în „Crai nou", serie nouă, Suceava, anul XVIII, nr. 4

BDD-A32882 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:26 UTC)

interbelică, este activ în Asociaţia de Cruce Roşie, Cercul Profesorilor Secundari din Bucovina, Societatea Meseriaşilor Români şi în comitetul de conducere al Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina. În comitetul şcolar al Liceului „Aron Pumnul" se remarcă prin activitatea socială, în cadrul căreia se înscrie, în primul rând, înfiinţarea Căminului şcolar de la 2 Mai – Mangalia, având 120 de locuri pentru cazarea elevilor bucovineni, pe timpul verii, grădină cu pomi fructiferi, plajă proprie, cantină şi sală de mese, dar şi sprijinirea elevilor nevoiaşi. Prin donaţiile făcute, Emanoil Iliuţ devine ctitor al Palatului Cultural din Cernăuţi.

În anul şcolar 1940–1941 este numit director al Liceului „Ştefan cel Mare" din Suceava. Pensionat în 1 septembrie 1941. Preşedinte al Căminului Cultural „Alexandru cel Bun" al oraşului Suceava, preşedinte al comitetului de conducere al Muzeului oraşului Suceava (din toamna anului 1943).

Evacuat, în martie 1944, la Bâcleş, judeţul Severin, şi la Cioara, judeţul Alba. Revine la Suceava în primăvara anului 1945, reluându-şi activitatea la conducerea Muzeului, acum „ruinat şi despoiat de valori care au rămas pierdute", cum precizează într-un document. În octombrie 1948, este numit director onorific al Muzeului Regional Suceava, fiind retribuit lunar de la 1 septembrie 1949. De la 1 iulie 1950, încadrat ca secretar al Muzeului Raional Suceava. În această perioadă este membru al Sindicatului Învăţământului şi al A.R.L.U.S.

Emanoil Iliuţ este autorul unor lucrări de interes pentru cultura din Bucovina. Pe lângă cele câteva conferinţe susţinute în cadrul Societăţii studenţeşti „Junimea" (*Conştiinţa naţională*; *Preistoria artei dramatice la români*), trebuie menţionate: *Învăţământul primar şi normal-primar în Bucovina după Unire*, lucrare tipărită în volumul Ion I. Nistor, *Zece ani de la Unirea Bucovinei*, Cernăuţi, Editura „Glasul Bucovinei", 1928, p. 289–313; *Din însemnările lui Leon Goian*, traducere din limba germană, în „Revista Bucovinei", Cernăuţi, anul II, nr. 12, decembrie 1943, p. 581–585.

Profesorul bucovinean Emanoil Iliuţ se stinge din viaţă în 17 martie 1966, în Suceava[12].

În memorialistica bucovineană, figura luminoasă a profesorului Emanoil Iliuţ se distinge nu doar prin pitorescul evocării, viaţa şi faptele sale reînviind – ca în atâtea alte cazuri – o întreagă lume întemeiată pe valori şi buna rânduială a lucrurilor, înfruntând greutăţile unui trai aspru şi urgiile vremii: „Specialitatea profesorului Emanoil Iliuţ erau limbile latină şi elină. La nevoie, preda şi germana. Foarte pedant, bun gospodar, cu un remarcabil simţ şi tact pedagogic conducea liceul. Era exigent nu numai cu elevii, ci şi cu profesorii. Nu tolera abateri de la regulament şi program. Controla sistematic portul uniformei liceului şi al numărului de ordine [...], veghea

[12] Confer. Emanoil Iliuţ, *Autobiografie*, în „«Septentrion». Foaia Societăţii pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina", Rădăuţi, anul XVIII, nr. 27, 2007, p. 20. Prin circulaţia şi publicarea sa trunchiată, acest document ilustrează destinul vitreg al patrimoniului cultural bucovinean. Vezi şi Mircea Irimescu, *Societatea pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina (1862–2012) la 150 de ani*, vol. I, *Volun*

BDD-A32882 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:26 UTC)

ca elevii să nu frecventeze cinematografele rău famate [...] sau filmele interzise (de dragoste!). Mic de statură, chel, avea ochii foarte expresivi şi mobili. Avea darul ubicuităţii: puteai să-l întâlneşti pretutindeni, la parter, la etaj – liceul avea parter şi un singur etaj –, în curte – locuia în clădirea liceului –, în oraş, în locurile în care se presupunea că ar fi putut avea loc abateri de la regulamentul şcolii. Sub acest aspect ne amintea de Ştefan cel Mare în caracterizarea lui Ion Neculce.

După pensionare, s-a retras la Suceava, unde a şi murit în vârstă de 84 de ani. În cimitirul orăşenesc este un mormânt modest în care o pisanie aminteşte că aici odihneşte Emanuel Iliuţ, fiu de agricultor din Crasna, fost profesor de liceu. Mai mult, în anul 1966, nici nu s-ar fi putut scrie. Elevii i-au păstrat recunoştinţă şi admiraţie"[13].

Popescu, Radu. Născut în 3 august 1909, în comuna Cireş-Opaiţeni, din districtul Storojineţ, în familia agricultorilor Gheorghe şi Aspazia, născută Dugan, fiind al patrulea lor copil.

Şcoala primară, cu durata de patru clase, o face în satul natal între anii 1915 şi 1919. În toamna anului 1919, Radu Popescu este înscris de părinţi la Liceul „Aron Pumnul" din Cernăuţi. Printre profesorii săi de la Cernăuţi, abia reîntorşi de pe front, se află Dimitrie Marmeliuc şi Haralambie Geagea, ulterior, amândoi ajunşi profesori universitari.

Din 1920, Radu Popescu este transferat la Liceul „Regele Ferdinand I" din Storojineţ. Îşi trece bacalaureatul în 1928. În toamna anului 1928, Radu Popescu se înscrie la Facultatea de Ştiinţe, Secţia ştiinţe naturale, a Universităţii din Cernăuţi, pe care o abandonează după numai un an. În perioada 1929–1934, Radu Popescu studiază la Facultatea de Drept a Universităţii din Cernăuţi. Devine membru al Societăţii academice „Junimea" şi locuieşte, pe durata studiilor, în căminul acestei societăţi de pe Str. Reşedinţei Mitropolitane nr. 7. În 1934, Radu Popescu îşi ia licenţa în Drept, după care urmează, la Bucureşti, Şcoala Superioară de Notari a Titraţilor Universitari (1 septembrie – 31 decembrie 1934).

Cu data de 1 ianuarie 1935, Radu Popescu este încadrat ca notar în comuna Vijnicioara, din judeţul Storojineţ, o frumoasă comună de munte şi staţiune climaterică totodată, situată la frontiera cu Polonia, pe râul Ceremuş. Aici trăieşte cei mai frumoşi ani ai vieţii şi carierei sale, până în iunie 1940, când, la evacuare, este repartizat ca notar în judeţul Prahova pentru trei comune: Bărcăneşti, Tătărani şi Brazi. După cutremurul din decembrie 1940, este transferat, tot ca notar, în comuna Straja, din judeţul Rădăuţi, apoi în comuna Vicovu de Sus, unde îl găseşte intrarea României în cel de-al Doilea Război Mondial (iulie 1941). Din ordin administrativ, Radu Popescu revine la Vijnicioara, de unde, peste doar o lună, este numit pretor cu delegaţie la Pretura Storojineţ. După susţinerea examenului pentru această funcţie, în 1941, devine pretor titular la Pretura Storojineţ.

[13] Vladimir Trebici, *Însemnări din memorie* (I), în „Glasul Bucovinei", revistă trimestrială de istorie şi cultură, 121.

BDD-A32882 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:26 UTC)

În anul 1944, în cel de-al doilea refugiu al bucovinenilor, Radu Popescu răspunde de conducerea unei coloane civile de refugiaţi, care pleacă din Storojineţ la data de 25 martie, cu 535 de persoane, până la Baia de Aramă, în judeţul Mehedinţi[14]. De aici este repartizat la Pretura Lugoj, unde funcţionează până în anul 1945, când este chemat la Suceava. În Bucovina, lui Radu Popescu i se încredinţează organizarea Plăşii Dărmăneşti, nou înfiinţate. După un an, este transferat la Pretura Solca, unde funcţionează ca prim-pretor. În august 1947, Radu Popescu este numit subprefect la Prefectura Suceava, post pe care îl deţine până la desfiinţarea prefecturilor şi preturilor, acestea fiind înlocuite cu comitetele provizorii (1948).

Urmare a reformei administrative din 1948, Radu Popescu este repartizat ca şef al Secţiei Financiare a oraşului Solca, pentru câteva luni, după care este trecut la Administraţia Financiară Suceava, fiind încadrat ca inspector financiar la Secţia Financiară a oraşului, Serviciul Veniturilor de Stat. Perioada de un deceniu, cât funcţionează în sistemul financiar al noului regim, „democrat-popular", potrivit mărturisirilor din amintirile sale, este cea mai neplăcută şi mai dureroasă din întreaga sa carieră şi din întreaga viaţă.

În 16 octombrie 1958, Radu Popescu părăseşte Finanţele Publice, devenind jurisconsult la Fabrica de Încălţăminte „Străduinţa" din Iţcani-Suceava, până la pensionare (31 mai 1974). Se stinge din viaţă în 5 decembrie 2000, fiind înmormântat în Cimitirul „Pacea" din Suceava.

După pensionare, Radu Popescu trăieşte, la Suceava, într-o modestie distinsă, continuând istoricul familiei Dugan-Popescu, început de unchiul său Ilie Dugan-Opaiţ (1886–1962). Scrierile sale, rămase în manuscris timp de trei decenii şi necercetate până acum, oferă celor interesaţi de cunoaşterea istoriei contemporane o bogăţie de informaţii referitoare la Bucovina (cadrul geografic, social şi economic, demografie, relaţii interetnice, etologie umană, genealogie etc.)[15]. Studiul nostru *Radu Popescu, un memorialist bucovinean necunoscut, la centenarul naşterii sale* (2009, 2010), însoţit de o anexă excerptată din memorialistica acestui autor bucovinean necunoscut publicului larg contemporan, valorifică documente inedite de arhivă şi aduce în prim-plan o familie de ţărani din Bucovina, Gheorghe şi Aspasia Popescu din comuna Cireş-Opaiţeni, trăind sub diferite tipuri de administraţie şi crescându-şi copiii în spiritul unei etici înalte, ilustrate prin fapte memorabile şi un îndemn testamentar pilduitor: „– Fă bine tuturor. Cât mai mult bine şi fereşte-te de a face rău cuiva. Dumnezeu răsplăteşte

[14] La Direcţia Judeţeană Suceava a Arhivelor Naţionale, în *Colecţia Documente*, vol. VII, Pachetul XXXVII, sub numerele 65–86, se află douăzeci şi două de documente, referitoare la eveniment, necercetate până acum. Câteva dintre acestea aduc informaţii noi referitoare atât la refugierea civililor bucovineni cât şi la evacuarea documentelor de arhivă din mai multe localităţi ale judeţului Storojineţ.

[15] Noi publicăm memorialistica sa în volumul Ilie Dugan-Opaiţ, *Familia Dugan din Cireş-Opaiţeni*, ediţie îngrijită, studiu introductiv, note şi comentarii, glosar, anexe, postfaţă şi album de Vasile I. Schipor, Indice [illegible] 4–251, 252–284.

BDD-A32882 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:26 UTC)

binele cu bine. Cât trăieşti, fă numai bine...!"[...] „– Fă bine, mult bine, ori de câte ori poţi!"[16]

Simionovici, Nicolae. Născut în 24 august 1883, în oraşul Siret, în familia lui Ioan şi a Mariei Simionovici. Învaţă la Scoala poporală germană de băieţi din oraşul natal (1890–1895) şi la Gimnaziul Greco-Oriental din Suceava (1895–1899). Absolvent al Pedagogiului (Şcolii germane de învăţători) din Cernăuţi (1903). Din 1903, învăţător pentru şcolile poporale germane şi româneşti la mai multe şcoli din Bucovina: Mănăstioara (1903–1904), Siret (1904–1906), Câmpulung Moldovenesc (1906–1913), Lehăcenii Tăutului (1913–1914). Combatant în armata imperialilor în timpul Primului Război Mondial (1914–1917), voluntar înrolat în Legiunea română (1917–1918). Învăţător în Cernăuţi (1925–1938), referent şi revizor şcolar al judeţului Cernăuţi (1919–1927), inspector de circumscripţie al Ţinutului Suceava (1937–1938), inspector general pentru învăţământul primar al Ţinutului Suceava (1938–1939). Secretar şi vicepreşedinte al Asociaţiei Învăţătorilor din Bucovina (1911–1914), vicepreşedinte al acesteia (1928–1938), preşedinte al Ligii Culturale – Filiala Bucovina (1929–1939), membru al comitetului de conducere al Societăţii pentru Cultură (1937).

Colaborator la periodice de pedagogie ale vremii cu articole de specialitate (vezi *Utracvismul în şcoala populară*, în „Şcoala", Cernăuţi, anul I, nr. 2, februarie 1911 şi anul I, nr. 4–5, aprilie 1911; *Naţionalizarea învăţământului popular*, ibidem, anul I, nr. 10, octombrie 1911[17]), redactor responsabil al revistei „Şcoala" (1921–1923), director al periodicului lunar „Voinţa şcoalei" (de la 18 noiembrie 1923). Distins cu Meritul cultural", în 1936, pentru contribuţia sa la dezvoltarea învăţământul românesc din Bucovina. Autor al unor lucrări rămase în manuscris, aflate astăzi la Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera" din Suceava şi la Institutul de Ştiinţe Pedagogice din Bucureşti: *Cronica organizaţiilor învăţătoreşti din regiunea Suceava (1905–1944)*; *Memoria învăţământului în ţinuturile româeşti ale Bucovinei. Medalioane de muncitori didactici 1775–1918. Monografie* (I–II); *Memoria şcolii româneşti de pe plaiurile Sucevei (1774–1944)*; *Presa românească pedagogică şi învăţătorească din regiunea Suceava (1878–1944)*, 78 p. Autor şi coautor al unor manuale şcolare ale vremii: *Geografia judeţului Cernăuţi* (1926), *Abecedar*. Partea a II-a, Craiova, Editura „Scrisul românesc", 1936, 72 p. (în colaborare cu Aurelia I. G. Dumitraşcu); *Geografia judeţului Storojineţ* (1937) etc. Colaborator al lui I. C. Petrescu la realizarea unor manuale şcolare pentru clasele I–IV (1931, 1936).

Refugiat în 1944, cu domiciul temporar în Slatina, judeţul Olt.

[16] Studiul se publică în „Analele Bucovinei", Rădăuţi – Bucureşti, anul XVI, nr. 2 (33), iulie – august 2009, p. 383–411. Vezi şi volumul colectiv *Relacje polsko-rumuńskie w historii i kulturze. Relaţii polono-române în istorie şi cultură*, Suceava, Związek Polaków w Rumunii. Uniunea Polonezilor din România, 2010, p. 82–92.

[17] Articolele de mai sus, citate şi de I. V. Goraş, în lucrarea sa *Învăţământul românesc în ţinutul Sucevei 1775–1918*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1975, p. 116, 117 şi 118, nu sunt menţionate de Erich Beck în *Bibliografie zur Landeskunde der Bukowina. Literatur bis zum Jahre 1965*, Mü

BDD-A32882 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:26 UTC)

Învățătorul bucovinean Nicolae Simionovici se stinge din viață la Râmnicu Sărat, în decembrie 1982[18].

Viața și activitatea acestui învățător de seamă din Bucovina de altădată fac astăzi obiectul unor evocări ocazionale, dar, din păcate, nu și al unor cercetări sistematice, care să-și propună valorificarea moștenirii culturale din Bucovina și contribuția acesteia la dezvoltarea gândirii pedagogice moderne și contemporane.

Solcan, Aurel(ian). Născut în 25 aprilie 1930, în comuna Cireș, județul Storojineț. Unicul fiu al lui Valerian și al Anghelinei. Studii la Liceul „Regele Ferdinand I" din Storojineț (1942–1943). În 1944, refugiat, împreună cu familia, la Căvăran, județul Caraș-Severin. Își continuă studiile la Liceul „Coriolan Brediceanu" din Lugoj. În 1945, familia sa revine în Bucovina, stabilindu-se la Dornești. Studii continuate la Liceul „Eudoxiu Hurmuzachi" din Rădăuți (1945–1950), împreună cu Ursulean Crăciun, și el originar din comuna Cireș, stabilit cu părinții săi tot în Dornești. Studii universitare la Institutul de Mine din București (1950–1955). Stagiar în diferite exploatări miniere din Valea Jiului (1955–1961), șef de serviciu la organizarea muncii în Întreprinderea Minieră Dobrogea din Constanța (1961–1977), inginer-șef la Exploatarea Minieră din Altân-Tepe (1977–1978). În 1978 trece, prin transfer, la Ministerul Minelor și lucrează la IFLGS București, ocupându-se cu problemele de organizare a muncii. Pensionat, în 1985, pe motive de boală.

Căsătorit, în 1955, cu profesoara Victoria Hâncu. Fiica lor, Nanda, născută în 1958, profesoară de limba engleză, este căsătorită cu Patrick Naboulet, profesor de educație fizică și sport, fost campion național de lupte greco-romane. Prin fiicele lor, Karine și Sandra, neamul său se continuă pe linie maternă în Franța.

Aurelian Solcan se stinge din viață în 18 aprilie 2009, în sâmbăta Paștelui, cu trei ore înainte de Înviere. Colegii săi de studii și de muncă îl apreciază pentru calitățile sale, păstrându-i vie memoria: „Era un om minunat, cu un aer distins și cu o alură înaltă și senină, ca un adevărat boier al acelor timpuri. Pe plan profesional era un coleg excelent, sincer și apropiat, bun organizator în activitatea lui, fiind stimat și apreciat de toți colegii pentru aceste calități. A fost o persoană discretă și modestă, de o inteligență excepțională, inventiv și priceput în toate, cu un interes permanent pentru tot ce există și se inventează, un spirit deschis și tolerant"[19].

La fel ca mulți dintre contemporanii săi, inginerul bucovinean Aurelian Solcan, lasă posterității, prin viața și faptele sale, un model care ar trebui cunoscut și valorizat astăzi, într-o nouă vreme de restriște, de bogată promovare a servituții și imposturii, când mai cu seamă noile generații sunt lipsite, metodic, de modele autentice, sănătoase, risipindu-se fără un rost și fără nicio perspectivă de afirmare.

[18] Vezi Emil Satco, *Enciclopedia Bucovinei*, vol. II, Iași – Suceava, Editura Princeps – Biblioteca Bucovinei „I. G. Sbiera", 2004, p. 395–396; Petru Bejinariu, *Nicolae Simionovici – omul școlii românești din Bucovina*, în „«Septentrion». Foaia Societății pentru Cultura și Literatura Română în Bucovina", Rădăuți, anul XIX, nr. 30, 2008–2009, p. 13; Mircea Irimescu, *op. cit.*, p. 534–535.

[19] Conf. „

BDD-A32882 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 23:01:26 UTC)